

درآمدی به فلسفه زبان

ویلیام جی. لایکن
ترجمه میثم محمدامینی

انتشارات هرمس

این کتاب ترجمه‌ای است از:

*Philosophy of Language
a contemporary introduction*
William G. Lycan

Routledge, New York and London, 2008

انتشارات هرمس

تهران، خیابان ولی‌عصر، بالاتر از میدان ونک، بعد از برج نگار

شماره ۲۲۹۳ - تلفن: ۸۸۷۹۵۶۷۲

مجموعه ادب و فکر - فلسفه و کلام ۸۶

درآمدی به فلسفه زبان

ویلیام جی. لایکن

ترجمه: میثم محمدامینی

طرح جلد: سحر افشار

چاپ اول: ۱۳۹۲

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: چاپ معاصر

همه حقوق محفوظ است.

Lycan, William G.	لایکن، ویلیام جی. ۱۹۴۵ - م.	سرشناسه:
درآمدی به فلسفه زبان / ویلیام جی. لایکن، ترجمه میثم محمدامینی.	تهران: هرمس، ۱۳۹۱.	عنوان و نام پدیدآور:
چهارده + ۴۰۴ - (مجموعه ادب و فکر - فلسفه و کلام، ۸۶)	7 - 804 - 363 - 964 - 978	مشخصات نشر:
شابک:	قیفا	مشخصات ظاهری:
وضعیت فهرست‌نویسی:	عنوان اصلی:	یادداشت:
contemporary introduction, 2nd ed., c 2008		
Philosophy of language.	کتابنامه: ص. ۳۸۴-۳۶۹.	یادداشت:
	زبان - فلسفه	موضوع:
	معنی‌شناسی	موضوع:
مترجم: محمدامینی، میثم، ۱۳۶۱ -		شناسه افزوده:
۱۳۹۰ / ۱۲۵۳ / ۱۰۶		رده‌بندی کنگره:
۴۰۱		رده‌بندی دیویی:
۲۶۸۷۹۸۱		شماره کتابشناسی ملی:

یادداشت

درآمدی به فلسفه زبان با تأکید ویژه بر پدیده‌های زبانی، علاقه‌مندان را با موضوعات و نظریات اصلی فلسفه زبان در قرن بیستم و بیست‌ویکم آشنا می‌سازد.

سرفصلهای کتاب در چهار بخش نظام یافته‌اند. بخش اول، مرجع و ارجاع، شامل موضوعاتی چون نظریه وصفهای راسل، تمایز داتلان، مسئله پس‌رویکرد^۱، نظریه توصیفی اسامی خاص، نظریه خوشه‌ای^۲ سرل و نظریه علی-تاریخی^۳ است. بخش دوم، نظریات معنا، به بررسی نظریات رقیب در باب معنای زبانی می‌پردازد و برتری‌ها و کاستی‌های مختلف آنها را با یکدیگر مقایسه می‌کند. بخش سوم، کاربردشناسی و کنشهای گفتاری، مفاهیم پایه‌ای کاربردشناسی زبانی را معرفی می‌کند و بحث مفصلی دارد در باب مسئله توان غیرمستقیم. رویکردهای گوناگون در پرداختن به مسئله استعاره نیز در بخش آخر این کتاب بررسی می‌گردد. بخش چهارم که در این ویرایش جدید افزوده شده، شامل چهار نظریه در باب استعاره است.

از جمله ویژگیهای این کتاب به این موارد می‌توان اشاره داشت:

- فصولی جدید درباره فرگه و معماهایش، استنباط‌گرایی^۴، نظریات گفت-کنشی معنا^۵ و نظریه ربط^۶
- خلاصه و چکیده فصول
- مثالهای روشن و مفید
- پرسشهایی برای مطالعه
- منابع تکمیلی در حاشیه مباحث
- واژه‌نامه

1. anaphora

2. cluster theory

3. causal-historical theory

4. inferentialism

5. illocutionary theories of meaning

6. relevance theory

فهرست

۱	درآمد
۳	تقدیر و تشکر
۴	تقدیرنامه ویراست دوم
فصل اول: معنا و ارجاع	
۵	مرور کلی
۶	معنا و فاهمه
۹	نظریه ارجاعی
۱۵	چکیده
۱۵	پرستها
۱۵	منابع تکمیلی

بخش اول: مرجع و ارجاع

فصل دوم: وصفهای خاص

۱۹	مرور کلی
۲۱	لفظهای مفرد
۲۱	مسئله ارجاع ظاهری به ناموجودها
۲۲	مسئله جملات وجودی منفی
۲۴	معمای فرگه در مورد اینهمانی
۲۵	مسئله جانشینی
۲۶	نظریه وصفهای راسل
۳۰	ارجاع ظاهری به ناموجودات
۳۲	جملات وجودی منفی

۳۴		معمای فرگه
۳۵		جانشینی
۳۷		انتقادهای به نظریه راسل
۴۶		تمایز دانلان
۵۸		چکیده
۵۸		پرسشها
۵۹		منابع تکمیلی

فصل سوم: اسامی خاص: نظریه وصف

۶۱		مرور کلی
۶۲		فرگه و معمای
۶۳		جملات وجودی منفی
۶۴		معمای فرگه
۶۵		جانشینی
۶۷		ادعای راسل در باب نامها
۷۱		انتقادهای آغازین
۷۴		نظریه خوشه‌ای «سرل»
۷۶		انتقاد کرییکی
۸۴		چکیده
۸۴		پرسشها
۸۵		منابع تکمیلی

فصل چهارم: اسامی خاص: ارجاع مستقیم و نظریه علی-تاریخی

۸۶		مرور کلی
۸۷		جهانهای ممکن
۹۰		صلبیت و اسامی خاص
۹۴		ارجاع مستقیم
۱۰۳		نظریه علی-تاریخی
۱۰۷		مشکلات نظریه علی-تاریخی
۱۱۴		واژگان دال بر انواع طبیعی و «دوقلوی زمین»
۱۱۸		چکیده

۱۱۸	پرستها
۱۱۹	منابع تکمیلی

بخش دوم: نظریه‌های معنا

فصل پنجم: نظریات سنتی معنا

۱۲۳	مرور کلی
۱۲۶	نظریات تصویری
۱۲۹	نظریه گواره
۱۴۰	چکیده
۱۴۰	پرستها
۱۴۰	منابع تکمیلی

فصل ششم: نظریات «کاربرد»

۱۴۲	مرور کلی
۱۴۴	کاربرد «به معنای کم و بیش ویتگنشتاین»
۱۴۸	انتقادات و برخی پاسخها
۱۵۵	استنباط گرایی
۱۵۸	چکیده
۱۵۸	پرستها
۱۵۹	منابع تکمیلی

فصل هفتم: نظریات روان‌شناختی: برنامه گرایس

۱۶۰	مرور کلی
۱۶۱	اندیشه اصلی گرایس
۱۶۲	معنای مورد نظر گوینده
۱۸۰	چکیده
۱۸۰	پرستها
۱۸۰	منابع تکمیلی

فصل هشتم: تحقیق‌پذیری

۱۸۲	مرور کلی
-----	----------

۱۸۳	 نظریه و ریشه‌های آن
۱۸۶	 برخی انتقادات
۱۹۷	 دو مسئله کوانینی
۲۰۱	 چکیده
۲۰۱	 پرسشها
۲۰۱	 منابع تکمیلی

فصل نهم: نظریات شرط صدق: برنامه دیویدسن

۲۰۳	 مرور کلی
۲۰۴	 شرایط صدق
۲۱۴	 زبانهای طبیعی معرف صدق
۲۱۹	 انتقادات به تفسیر دیویدسنی
۲۳۱	 چکیده
۲۳۱	 پرسشها
۲۳۲	 منابع تکمیلی

فصل دهم: نظریات شرط صدق: جهانهای ممکن و معنی‌شناسی مضمونی

۲۳۴	 مرور کلی
۲۳۵	 شرایط صدق به تعبیر دیگر
۲۴۰	 برتریها بر دیدگاه دیویدسن
۲۴۸	 چکیده
۲۴۸	 پرسشها
۲۴۸	 منابع تکمیلی

بخش سوم: کاربردشناسی و کنشهای گفتاری

فصل یازدهم: کاربردشناسی معنایی

۲۵۳	 مرور کلی
۲۵۴	 کاربردشناسی معنایی در برابر کاربردشناسی عملی
۲۵۶	 مسئله کلمات اشاری
۲۶۱	 وظیفه کاربردشناسی معنایی
۲۶۵	 چکیده

۲۶۵		پرستها
۲۶۶		منابع تکمیلی

فصل دوازدهم: کنشهای گفتاری و توان گفت-کنشی

۲۶۷		مرور کلی
۲۶۸		انجامگرها
۲۷۱		گفت-کنش، گفتار و گفت-آیند
۲۷۶		نابجاییها و قواعد تقویمی
۲۸۰		مسئله کوهن
۲۸۵		نظریات گفت-کنشی معنا
۲۸۷		چکیده
۲۸۷		پرستها
۲۸۸		منابع تکمیلی

فصل سیزدهم: روابط در-بر-داشتی

۲۸۹		مرور کلی
۲۹۱		معانی رساننده و استنتاجهای افزوده (با خواننده)
۲۹۳		در-بر-داشت گفتگویی
۳۰۱		پیش فرض و در-بر-داشت قراردادی
۳۰۷		نظریه ربط
۳۱۰		توان غیرمستقیم
۳۱۶		چکیده
۳۱۶		پرستها
۳۱۷		منابع تکمیلی

بخش چهارم: نیمه تاریک

فصل چهاردهم: استعاره

۳۲۱		مرور کلی
۳۲۲		یک پیش داوری فلسفی
۳۲۴		بحثها و دو نظریه ساده
۳۲۵		نظریه علی دیویدسن

۳۲۸	 نظریه خام تشبیه
۳۳۱	 نظریه تشبیه مجازی
۳۳۷	 نظریه کاربردشناختی
۳۴۶	 استعاره در مقام تمثیل
۳۴۹	 حکیده
۳۴۹	 برشها
۳۵۰	 منابع تکمیلی
۳۵۱	 یادداشتهای
۳۶۹	 کتابشناسی
۳۸۵	 واژه‌نامه انگلیسی - فارسی
۳۹۱	 واژه‌نامه فارسی - انگلیسی
۳۹۷	 اصطلاحات
۴۰۱	 نمایه

درآمد

این کتاب چنان که از عنوانش هم برمی آید درآمدی است بر موضوعات اصلی در فلسفه زبان معاصر. فلسفه زبان از ابتدای قرن بیستم رواج گسترده‌ای یافت، لیکن به واقع در دهه ۱۹۶۰ بود که مسائل آن رفته رفته با وضوح بسیار نمایان گشتند.

تحول مهم چهل سال گذشته توجه فلاسفه زبان به دستور یا نحو صوری است، بدان گونه که زبان‌شناسان نظری آن را صورت‌بندی می‌کنند. نظر شخصی من این است که چنین توجهی برای موفقیت در فلسفه‌ورزی در باب زبان حیاتی است. از این رو در کار خودم هم تا حد امکان به آن می‌پردازم. اما متأسفانه در این کتاب به این موضوع نخواهم پرداخت. با عنایت به محدودیتهای شدید در حجم کتاب، اختصاص تعداد صفحات برای توضیح اصول نحو صوری بدون چشم‌پوشی از برخی مباحث فلسفی در توانم نبود؛ مباحثی که به گمان من شایستگی و برازندگی این رشته در گرو ایشان است.

از حوالی ۱۹۸۰ برخی فیلسوفان زبان، چرخشی به سوی فلسفه ذهن داشته‌اند، و برخی دیگر جستاری متافیزیکی در باب وجود یا عدم وجود رابطه‌ای میان زبان و حقیقت را مد نظر قرار داده‌اند. این دو نحله، علاقه بسیاری فیلسوفان را به خود جذب کرده و چند کتاب خوب هم با محوریت یکی از این دیدگاهها یا هر دو نگاشته شده‌اند (به عنوان مثال بلکبرن^۱ ۱۹۸۴؛ دویت^۲ و استرلنی^۳ ۱۹۸۷). اما من طریقی

1. S. Blackburn

2. M. Devitt

3. K. Sterelny

دیگر برگزیده‌ام. از دید من کتابهای این چنینی، علی‌رغم محاسن بسیار، هیچ یک فهم کافی از ساز و کارهای مختص زبان یا مسائل محوری در خود فلسفه زبان به دست نمی‌دهند. اما این کتاب بر این ساز و کارها و مسائل تمرکز دارد. (خوانندگان شیفته متافیزیک یا فلسفه ذهن را به ترتیب به متافیزیک^۱ اثر مایکل ج. لوکس^۲ و فلسفه ذهن^۳ اثر جان هایل^۴ ارجاع می‌دهم که هر دو در سری کتابهای «درآمدی بر فلسفه معاصر» از انتشارات راتلج به طبع رسیده‌اند.)

بسیاری بخشها و فصلهای کتاب من در قالب ارائه داده‌های مربوط به یک پدیده زبانی، سپس توضیح نظریه کسی در باب آن پدیده و سپس فهرست و ارزیابی کردن انتقادات وارد به آن نظریه عرضه شده است. از آنجا که در خود متن فضای کافی ندارم، در همین جا تأکید می‌کنم که آنچه برای خواننده مختصراً ارائه داده‌ام، تنها کوششهای اولیه‌ای است که از سوی نظریه پردازان و رقبا و منتقدانشان صورت گرفته است. بخصوص، فکر می‌کنم که هیچ یک از انتقادهایی که به هر یک از نظریات وارد شده چاره‌ناپذیر باشند؛ قهرمانان میدان نظریه پردازی به طرز چشمگیری در بی‌اعتبار ساختن یا پرهیز نمودن از انتقادات استادند. نظریه پردازی جدی با ختم این کتاب تازه آغاز می‌شود.

برای کسانی که آگاهی کافی دارند، از برخی نمادگذاری‌های منطقی، بویژه نمادهای حساب محمولات بهره برده‌ام، تا نکات را روشن‌تر گردانم. لیکن در هر مورد، مسئله را بدون نمادگذاری نیز توضیح داده‌ام.

بسیاری از نوشته‌هایی که در کتاب مورد بحث قرار می‌گیرند در این مجموعه مقالات یافت می‌شوند:

1. *Metaphysics*

2. Michael J. Loux

3. *Philosophy of Mind*

4. John Heil

- T. Olszewsky (ed.), *Problems in the Philosophy of Language* (Austin, TX: Holt, Rinehart and Winston, 1969);
- J. F. Rosenberg and C. Travis (eds.) *Readings in the Philosophy of Language* (Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1971);
- D. Davidson and G. Harman (eds.), *The Logic of Grammar* (Encino, CA: Dickenson, 1975);
- R. M. Harnish (ed.) *Basic Topics in the Philosophy of Language* (Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1994);
- A. Martinich (ed.) *The Philosophy of Language*, 5th edn. (Oxford: Oxford University Press, 2006), and earlier editions as well;
- P. Ludlow (ed.) *Readings in the Philosophy of Language* (Cambridge, MA: Bradford Books/ MIT Press, 1997);
- A. Nye (ed.), *Philosophy of Language: The Big Questions* (Oxford: Basil Blackwell, 1998);
- M. Baghramian (ed.), *Modern Philosophy of Language* (New York: Counterpoint Press, 1999).

تقدیر و تشکر

از ویراستارم، مویرا تیلور^۱، برای تشویقهای دلگرم‌کننده و (بوژه) شکیبایی‌اش سپاسگزارم. از حیث مورد دوم امتحان خود را خیلی خوب پس داده است.

مایک هارنیش، گرگ مک کولاج^۲ و اد مارس^۳ هر یک از روی لطف دستنویسهای اولیه را خواندند و بسیاری نظرات و پیشنهادها مفید ارائه دادند. معتقدم به همین سبب کتاب بسیار بهبود یافته است و از ایشان بسیار سپاسگزارم.

پیتر الوارد^۴ و لارا مورگان^۵ با پیاده‌سازی نوارهای ضبط‌شده از ساعتها سخنرانی که کیفیت پایینی هم داشتند، بخش زیادی از متن دستنویس اولیه را تهیه کردند. از صمیم قلب از ایشان قدردانی می‌کنم

1. Moira Taylor

2. Greg McCulloch

3. Ed Mares

4. Peter Alward

5. Laura Morgan

و امیدوارم هر دو هر چه زودتر خستگی را کاملاً از تن بیرون کنند. کمکها و توصیه‌های ویرایشی شان مک‌کیور^۱ در طول ماهها، برایم فوق‌العاده پراج و گرانبها بوده است. (زحمت بخشی از پیاده‌سازی نوارها هم بر عهده او بوده است.) سپاس ویژه ازشان، برای پیشنهاد حذف برخی قسمتها و همین طور مرتب کردن بخش کتابشناسی. چند فصل پایانی هنگامی تکمیل شد که به عنوان عضو ارشد در مرکز ملی علوم انسانی^۲ طی سالهای ۹۹-۱۹۹۸ مشغول بودم. از مرکز، اعضا و کارکنان بی‌نظیرش تشکر می‌کنم. همین طور برای سایر حمایت‌های مالی وادار و قدردان صندوق ملی حمایت از علوم انسانی^۳ هستم.

تقدیرنامه ویراست دوم

از ویراستار، کیت آل^۴، برای کمک صبورانه و مگ والاس^۵ برای تحقیق پردامنه و همچنین ویرایش و فهرست‌نگاری سپاسگزارم. همین طور از بسیاری خوانندگان ویراست نخست در سراسر جهان قدردانی می‌کنم که نظرات و پیشنهادهای خود را عرضه کردند. تشکر ویژه (دوباره!) از مایک هارنیش، پاتریک گریناوه^۶ و سارک فلان^۷ که اظهارنظرهای مبسوطی داشتند که منجر به اصلاحات فراوان و تصحیح برخی خطاها شد.

بسیاری از نظراتی که دریافت داشتم مرا وادار به افزودن فصل یا بخشی درباره فلان یا بهمان موضوع اضافی می‌کرد. پیشنهادهای خوبی بودند، اما محدودیت در حجم کتاب مرا از عملی کردن جز معدودی از آنها بازداشت؛ پوزش مرا از این بابت بپذیرید.

1. Sean McKeever	2. National Humanities Center
3. National Endowment for the Humanities	4. Kate Ahl
5. Meg Wallace	6. Patrick Greenough
	7. Mark Phelan